

کاشت و تکثیر بادام (*Amygdalus haussknechtii*) و بادامک (*Amygdalus scoparia*)، دو گونه درختچه‌ای بومی ایران

پریسا پناهی

عضو هیئت علمی گروه تحقیقات باغ گیاه‌شناسی ملی ایران، پست الکترونیک Panahi@rifr-ac.ir

خوبی داشته و اگر به موقع جمع‌آوری، تیمار و کشت شوند، نهال‌های خوبی تولید می‌شوند. بذر این گونه نسبت به دو گونه *Amygdalus scoparia* و *Amygdalus lycioides* پوسته سخت‌تری دارد. بنابراین برای دستیابی به بیشترین درصد جوانه‌زنی نیاز به تیمار دارد. بهترین تیمار برای بذر این گونه، تیمار ترکیبی خراش‌دهی همراه با آب گرم است. ابتدا برای شکستن پوسته سخت بذر، با سمباده نرم حدود سی ثانیه بذر را ساییده و خراش می‌دهند. سپس به مدت ۲۴ ساعت در آب گرم (دمای ۴۵ تا ۵۰ درجه سانتی-گراد) خیس می‌کنند. پس از تیمار و کشت در خاک سبک، به تدریج جوانه‌زنی شروع می‌شود (شکل‌های ۱ تا ۳). برای کاشت بذر در داخل گلدان از خاک مناسب و استریل استفاده می‌شود. ترکیب خاک بستر معمولاً شامل ماسه، کود پوسیده حیوانی، خاک برگ و خاک زراعی به نسبت ۱-۱-۱-۱ می‌باشد.

باغ گیاه‌شناسی ملی ایران تنوع قابل توجهی از گونه‌های ایران را داراست. از گونه‌های باارزش و بااهمیت کاشته شده در رویشگاه زاگرس باغ گیاه‌شناسی، بادامک (*Amygdalus scoparia*) و بادام (*Amygdalus haussknechtii*) هستند.

بادام (*Amygdalus haussknechtii*)، گونه درختچه‌ای خاردار با شاخه‌های جوان بدون کرک تا حدودی کرک‌دار و متمایل به سرخ است. برگ‌های بیضی شکل دارد. دارای گلبرگ‌های صورتی و میوه شفت، بیضی و درشت است. این گونه انحصاری جنگل‌های طبیعی زاگرس بوده و در استان‌های کردستان، کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری، اصفهان، همدان و لرستان پراکنش دارد.

گل‌های بادام در اوایل بهار روی شاخه‌ها نمایان می‌شود. بذر در اواخر تابستان کامل شده و اوایل پاییز از درخت جدا می‌شود. بهترین زمان جمع‌آوری بذر رسیده، اواخر تابستان است. بذرهای بادام قوه نامیه

شکل ۱- گیاهچه سبز شده *Amygdalus haussknechtii* در گلدان در گلخانه باغ گیاه‌شناسی

شکل ۲- درختچه مستقرشده *Amygdalus haussknechtii* در رویشگاه زاگرس باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

آن نمای زیبایی به این درختچه می‌دهد. بذرها در تابستان کامل شده و اواخر تابستان و اوایل پاییز از درخت جدا می‌شود. بهترین زمان جمع‌آوری بذر رسیده، مرداد و شهریور است. بذره‌ای بادامک قوه نامیه خوبی داشته و دارای درصد جوانه‌زنی زیادی است. بدلیل پوسته نازک بذر نیاز به تیمار خراش‌دهی ندارد و فقط نیاز به سرمادهی دارد. البته اگر بذرها در اواخر تابستان جمع شوند و اوایل پاییز کاشته شوند سرمای زمستانه را داخل خاک می‌گذرانند. ولی اگر قرار است بذره‌ای جمع‌آوری شده از درختچه‌ها نگهداری شوند و در زمستان کاشته شوند، نیاز به گذراندن دوره سرما حدود سی تا پنجاه روز در سردخانه دارند (شکل‌های ۴ تا ۸).

بادامک (*Amygdalus scoparia*)، گونه درختچه-ای بدون خار با شاخه‌های جوان بدون کرک به‌رنگ سبز است. برگ‌های نیزه‌ای شکل دارد. دارای گلبرگ‌های سفید یا سفید مایل به صورتی است. میوه شفت کروی یا تخم‌مرغی است. این گونه دامنه انتشار وسیعی دارد و علاوه بر جنگل‌های طبیعی زاگرس در بعضی از نواحی استپی و ارتفاعات نیمه‌خشک کشور در نواحی ایرانی تورانی نیز دیده می‌شود. در استان-های لرستان، کرمانشاه، فارس، کهگیلویه و بویراحمد، اصفهان، یزد، هرمزگان، کرمان، گلستان و خراسان پراکنش دارد.

گل‌های بادامک در اواخر اسفند و اوایل فروردین روی شاخه‌ها نمایان می‌شود. گل‌های سفید و درشت

شکل ۳- بذر و برگ‌های *Amygdalus haussknechtii* در رویشگاه زاگرس باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

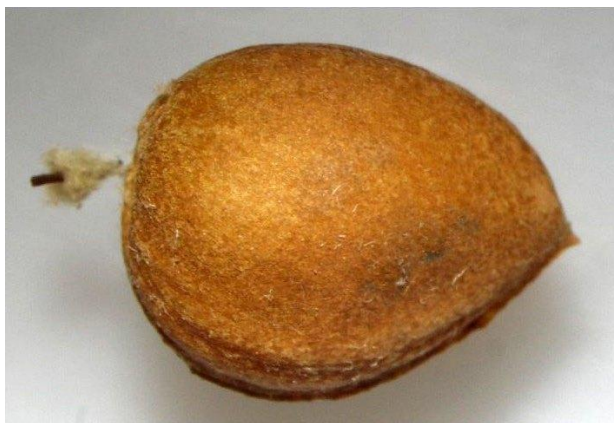
شکل ۴- شروع گلدهی بادامک (*Amygdalus scoparia*)، در رویشگاه زاگرس باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

شکل ۵- بذر و برگ‌های *Amygdalus scoparia* در رویشگاه زاگرس باغ گیاه‌شناسی ملی ایران

شکل ۶- میوه رسیده بادامک (*Amygdalus scoparia*), عکس از احمد حاتمی

شکل ۷- میوه بدون پوسته بادامک (*Amygdalus scoparia*), عکس از احمد حاتمی